

Täysistunto

Tiistai 29.11.2022 klo 13.59—20.30

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 148/2022 vp

Lakialoite LA 42/2020 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 14/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 21. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Avaan keskustelun. Edustaja Antikainen, olkaa hyvä. [Sanna Antikainen: Otin puheenvuoroni pois!] — Selvä. Edustaja Lehto, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.08 **Rami Lehto ps:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä yhdenvertaisuussuunnittelu ja yhdenvertaisuuden edistäminen laajenisivat koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia. Häirinnän määritelmää muutettaisiin niin, että häirintä voi kohdistua myös ihmisryhmään.

Yhdenvertaisuussuunnittelun ja yhdenvertaisuuden edistämisen osalta on kyseenalaista, muuttaako tai parantaako hallituksen esitys nykytilaa. Jo nyt varhaiskasvatustalain vaatii yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä, ja suunnitelmallista tasa-arvotyötä toteutetaan jo varsin laajasti ja kokonaisvaltaisesti alle kouluikäisten lasten kasvatusta ja opetustyössä.

Hallituksen esityksen toteutuessa varhaiskasvatuksen velvoitteet laajenevat, vaikka samaan aikaan varhaiskasvatuksessa kärsitään laajasta resurssipulasta. Kaikki ylimääräinen hallinnollinen työ, jota hallitus nyt tällä esityksellä lisää, vie aikaa ja resursseja varhaiskasvatuksen ydintoiminnasta eli lasten kasvatuksesta ja huolenpidosta.

Esityksen valmistellut TEMin kolmikantainen työryhmä ylitti sille annetun mandaatin yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimisvelvollisuuden laajentamisen osalta. TEMin työryhmän tehtävänä oli kokonaistoimeksiannon mukaan arvioida viranomaisten tehtävien ja toimivallan riittävyyttä sekä mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain valvonnassa. Työnantajien velvollisuudet yhdenvertaisuuden edistämässä rajautuvat siten selvästi työryhmän mandaatin ulkopuolelle. Näin ollen ehdotusta ei ole valmisteltu asianmukaisesti, eikä sitä tulisi toteuttaa tämänkään takia.

Hallituksen esityksessä esitetään yhdenvertaisuuslakia muutettavaksi niin, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään. Käytännössä tämä tarkoittaisi myös sitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu ja yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisivat viedä yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

denvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen puhtaasti heidän arvioonsa perustuvan syrjintäasian, jossa ei voida yksilöidä yksittäistä asianomistajaa. Tällainen hämärtää oikeusvaltion laillisuusperiaatetta, jonka mukaan kansalaisten on voitava selvästi ennakoida, mikä on kiellettyä. Hallituksen esitys lisäisi mahdollisuutta hyvin tulkinnanvaraisiin syrjintätapauksiin, joissa pahimmillaan voi olla kyse mielivallasta ja poliittisista tai henkilökohtaisista erimielisyyksistä. Asian vieminen lautakuntaan ilman yksilöityä asianomistajaa voi aiheuttaa kunnan näkökulmasta vaikeaselkoisia tilanteita.

Tavoite työnantajien sekä tavaroiden ja palveluiden tarjoajien velvollisuudesta tehdä kohtuullisia mukautuksia vammaisille ihmisille on sinänsä kannatettava, mutta tältäkin osin esitystä ei ole kuitenkaan valmisteltu asianmukaisesti. Ehdotus valmisteltiin OM:n työryhmässä, joka ei ollut kolmikantainen. Työelämää koskeva lainsäädäntö on valmisteltava kolmikantaisesti. OM ei kuitenkaan jostain syystä halunnut noudattaa tätä sääntöä.

Ehdotuksen sisällön osalta on todettava, että se lisäisi oikeudellista epävarmuutta. Hallituksen esitykseen sisältyvät perustelut ehdotukselle ovat hyvin niukat. Sekä työnantajien että tavaroiden ja palveluiden tarjoajien olisi kovin vaikea hahmottaa, mitä laki heiltä edellyttää. Vaikka hallituksen esityksellä on hyvä tavoite, se on niin puutteellisesti valmisteltu, ettei sitä ole mahdollista tässä muodossa hyväksyä. Hallituksen on ryhdyttävä tältä osin toimenpiteisiin valmistellakseen eduskunnalle kohtuullisia mukautuksia koskeva uusi esitys, joka on sopusoinnussa vammaisyleissopimuksen lähtökohtien kanssa.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella esitän, että hallituksen esitykseen HE 148/2022 sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lundén, olkaa hyvä.

19.12 **Mikko Lundén ps:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi kannatan edustaja Lehdon tekemää perussuomalaisten vastalauseeseen sisältyvää hylkäysoesitystä.

Valiokunnan kuulemisessa kävi ilmi, että sen lisäksi, että esityksen vaikutukset ja kustannukset on arvioitu alakannttiin, sen valmistellut työryhmä myös ylitti mandaattinsa. Työryhmän toimeksianto oli arvioida viranomaisten tehtävien ja toimivallan riittävyttä sekä mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain valvonnassa, mutta työryhmä kuitenkin tuotti tämän ehdotuksen, jossa ehdotetaan kaikkea muuta, kuten lisää velvollisuuksia työnantajille. Tämä ei ollut työryhmän tarkoitus, eikä esitystä ole siksi valmisteltu asianmukaisesti. Näin meille lausui Elinkeinoelämän keskusliitto, jonka näkemykseen on helppo yhtyä.

Arvoisa herra puhemies! Esityksen isoin ongelma on, että sen mukaan yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö, jota ei ole tarkkaan määritelty, voi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan häirintänä sellaisen syrjintäasian, jossa ei yksilöidä yksittäistä asianomistajaa eikä edes esitetä, että yksilöön olisi kohdistunut syrjintää. Tämä hämärtäisi oikeusvaltion laillisuusperiaatetta, jonka mukaan kansalaisten on voitava selvästi ennakoida, mikä on kiellettyä. Muun muassa Kuntaliitto lausui valiokunnalle, että häirintään voidaan puuttua ja puututaan jo nykyisen lainsäädännön puitteissa. Nyt sen sijaan luodaan mahdollisuus uhrittomiin syrjintätapauksiin, siis kiusantekoon ja silkkaan mielivaltaan.

Arvoisa herra puhemies! Esityksen paras osa on vammaisille henkilöille esitetyt kohtuulliset mukautukset, joita sinänsä kannatan lämpimästi. Tältäkin osin ongelmana kuitenkin on, että esitystä ei ole valmisteltu asianmukaisesti kolmikantaisesti eikä esitys sisällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

asianmukaisia vaikutusarvioita. Kannatan lämpimästi, että hallitus valmistelisi kohtuullisista mukautuksista hyvin valmistellun uuden esityksen, joka sisältää vaikutusarvioinnit.

Tämä esitys kuitenkin sisältää niin paljon ja niin vakavia puutteita, että sellaisenaan sitä ei voi hyväksyä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

19.14 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tätä asiaa on käsitelty myös sivistysvaliokunnassa, ja perussuomalaiset jättivät tästä aiheesta eriävän mielipiteen. Yhdenvertaisuussuunnittelu laajennettaisiin koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja tuottajia.

Suurimpana ongelmana tässä on se, että lakiin sisältyy uusi häirintäilmiantokanava, jonka mukaan häirinnän voidaan jatkossa tulkita kohdistuvan myös ihmisryhmään, ilman varsinaista asianomistajaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan kanteluna sellaisen vain puhtaasti heidän arvioonsa perustuvan syrjintäasian, jossa ei olisi asianomistajaa eikä siis rikokselle minkäänlaista uhria. Tämä voisi pahimmillaan johtaa jopa mielivaltaan. Tällainen toiminta ylittää hämärtää oikeusvaltion laillisuusperiaatetta, jonka mukaan kansalaisten on selvästi voitava ennakoida, mikä on kiellettyä. Tämä hallituksen esitys lisäisi mahdollisuutta hyvin tulkinnanvaraisiin syrjintätapauksiin, joissa pahimmillaan voi tosiaan kyse olla mielivallasta ja jopa poliittisista tai henkilökohtaisista erimielisyyksistä. Myös Kuntaliitto on huomauttanut lausuntopalautteessaan, että asian vieminen lautakuntaan ilman sitä yksilöityä asianomistajaa, eli siis rikoksen uhria, voi aiheuttaa kunnan näkökulmasta erittäin vaikeaselkoisia tilanteita.

Yhdenvertaisuussuunnittelun ja yhdenvertaisuuden edistämisen osalta on kyseenalaista, muuttaako tämä hallituksen esitys tai parantaako se nykytilaa mitenkään, nimittäin esimerkiksi varhaiskasvatuksessa laki vaatii jo nyt yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä. Kuntaliitto on myös palautteessaan huomauttanut, kuinka laajasti tätä suunnitelmallista tasa-arvotyötä toteutetaan jo nyt alle kouluikäisten lasten kasvatus- ja opetustyössä. Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle on esimerkiksi laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Voidaankin siis arvioida, ettei esityksen mukainen yhdenvertaisuussuunnittelu siellä varhaiskasvatuksessa käytännössä muuta saati paranna tasa-arvoa varhaiskasvatuksen eri yksiköissä vaan sen käytännön seuraamukset ulottuvat lähinnä hallinnollisen työmäärän lisääntymiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen toteutuessa varhaiskasvatuksen kohdalla velvoitteet laajenevat, vaikka samaan aikaan varhaiskasvatuksessa kärsitään erittäin laajasta resurssipulasta. Esityksessä arvioidaan lain vaatimien suunnitelmien laadinnan vievän ensimmäisellä kerralla kaksi tuntia, ja tämä kahden tunnin arvio on asiantuntijoidenkin mukaan täysin alakanttiin. Ylipäätään kaikki tällainen ylimääräinen hallinnollinen työ, jota hallitus tällä esityksellään varhaiskasvatuksessa lisää, vie aikaa ja resursseja varhaiskasvatuksen ydintoiminnasta eli lasten kasvatuksesta ja huolenpidosta. Esitys on lasten varhaiskasvatuksen kannalta turha tai pahimmillaan jopa haitallinen, niin kuin sanoin, sen hallinnollisen taakan lisääntymisen vuoksi, ja tämä aiheuttaa resurssipulasta kärsivälle varhaiskasvatuksen henkilöstölle kohtuutonta kuormitusta. — Kiitos, arvoisa herra puhemies.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.